

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ СТРУКТУРИ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Здійснено розгорнутий аналіз діяльності вітчизняних підприємницьких структур різних розмірів – за кількістю суб'єктів господарювання, їх внеском у загальні обсяги реалізації та створення доданої вартості з виділенням промислового сектору. Окреслено проблеми розвитку переробного сектора національної економіки. Акцентовано на необхідності збільшення кількості високотехнологічних підприємств при структурній перебудові національної економіки для підвищення її конкурентоспроможності.

Ключові слова: глобалізація, конкурентоспроможність національної економіки, підприємницькі структури, промисловість, додана вартість, нематеріальні активи, машинобудування.

V. V. STADNYK, V. O. MUKOMELA-MYKHALETS
Khmelnitsky National University

ENTREPRENEURIAL STRUCTURES OF THE INDUSTRIAL SECTOR OF THE ECONOMY OF UKRAINE: STATUS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Abstract – A detailed analysis of the activities of domestic business structures of various sizes was carried out during the period associated with the implementation of Ukraine's European integration intentions – in terms of the number of economic entities, their contribution to overall sales volumes and the creation of value added with an accent on the industrial sector. Based on the discovered trends the problems of development of the processing sector of the national economy were identified. It is emphasized that priority in the implementation of capital investments is given to the development of the food industry, which carry out the primary processing of agricultural products. It is indicated that this preserves the agrarian and raw material status of the national economy, which is inherent in lagging countries. It is noted that in the context of globalization only those economies that contain a significant number of high-tech enterprises can be considered competitive. It is emphasized that the development of such enterprises should be a priority in the structural reorganization of the national economy. In support of this conclusion, the statistics of industrial property objects of Ukraine for recent years are presented, which testifies to Ukraine's sufficient intellectual potential for the development of science-intensive machine-building enterprises.

Key words: globalization, competitiveness of the national economy, entrepreneurial structures, industry, value added, intangible assets, engineering.

Вступ. Стрімкий розвиток інформаційних технологій в останні десятиліття настільки розширив можливості і темпи взаємного проникнення національних економік, великих господарських комплексів у їх організаційному різноманітті, що все більшою мірою стала проявлятися тенденція до створення якісно нового світогосподарського устрою, в якому домінуючу роль відіграють процеси глобалізації та інтернаціоналізації. Зростає інтенсивність взаємозв'язків і взаємозалежності суб'єктів господарювання, поширюється економічна інтеграція, бізнес-процеси виходять за межі національних економік, зменшуючи рівень трансакційних витрат, і підвищуючи доступність якісних товарів все більшій кількості споживачів.

Водночас, поряд із позитивними, глобалізація має і негативні наслідки, які зумовлюють значні цивілізаційні виклики. Внаслідок розгортання глобалізаційних процесів посилюється міжнародна конкуренція, переплітаються і суперечать між собою інтереси національних економік і транснаціональних компаній. Нарощується потужність транснаціональних компаній, які стають основними економічними гравцями, витісняючи з ринку менш потужні національні компанії і ставлячи під загрозу їх існування як суб'єктів господарювання. Через прагнення ТНК отримати доступ до обмежених ресурсів загострюється проблема чистоти довкілля, набуває масовості корупція, організована злочинність, виникають локальні конфлікти і демографічні катаклізми. Протистояння впливу глобалізації переходить у екстремальну площину, породженням чого є міжнародний тероризм, піратство, поширення зброї масового знищення, міжетнічні та міжконфесійні конфлікти.

Все це явища планетарного масштабу і вони безумовно впливають на загальну спрямованість соціально-економічного розвитку національних економік, актуалізуючи проблему посилення їх здатності оперативної і адекватно реагувати на існуючі й майбутні виклики глобалізації. Тим більше, що внаслідок посилення економічної могутності транснаціональних корпорацій, акумулювання ними найбільш продуктивних технологічних та інтелектуальних ресурсів їх присутність на світових ринках стала настільки переважальною, що без зміни концептуальних засад управління, підвищення його ефективності промисловий сектор в Україні не має шансів для кількісного зростання і розвитку.

Вирішення цієї проблеми можливе з урахуванням сутності конкурентної боротьби у сучасному ринковому просторі, джерел і способів формування у ньому конкурентних переваг провідними економічними гравцями, специфіки діяльності промислових корпорацій, а також – особливостей соціально-економічної взаємодії суб'єктів господарської діяльності в сучасному бізнес-просторі. Ці та інші питання, які можуть сформувати нове бачення шляхів і способів підтримання й нарощування конкурентоспроможності промис-

лових підприємств в умовах зростання щільності ринків і домінування на них ТНК, обмеженості природних ресурсів і недосконалості механізмів регулювання їх використання, зростаючої мобільності капіталу і трудових ресурсів, викликаних розвитком інформаційних технологій і їх проникненням в усі сфери людської діяльності, і складають основу даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми ефективного функціонування й забезпечення сталої економічної динаміки підприємницьких структур в умовах глобалізації та зростання відкритості національних ринків досліджуються вітчизняними науковцями під різними кутами зору. Так, О. Амоша, В. Вишневський, В. Геєць, Л. Збаразская, А. Мазаракі, І. Манцуров та ін. [1–3]) – через призму засобів і методів макроекономічного регулювання, співвідносячи їх з вітчизняними реаліями; багато інших науковців (зокрема, С. Бондаренко [4], І. Ігнат'єва [5], Г. Михальченко [6]), А. Сотніков [7], розглядають проблему на мікроекономічному рівні – з позицій ефективності технологій і методів менеджменту, що застосовуються в практичній діяльності вітчизняних підприємств та опираються на певний концептуальний конструкт. Проте розгорнутої картини стану й динаміки розвитку промислового сектора в Україні з погляду його структурної перебудови в контексті глобалізаційних викликів, наразі в науковій літературі не зроблено. Поза тим, без такої картини складно напрацювати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення позитивних результатів у процесах структурної перебудови національної економіки для підвищення її конкурентоспроможності. Це робить актуальними відповідні дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан, динаміку розвитку і структурні зміни у промисловому секторі економіки України та оцінити перспективність виявлених тенденцій з позицій конкурентоспроможності національної економічної системи.

Виклад основного матеріалу. Кожна країна, орієнтуючись на свої стратегічні цілі й ресурсні обмеження, знаходила для себе певний інструментарій інституційного забезпечення розвитку підприємницьких структур – як у розрізі організаційно-правових форм організації бізнесу, так і за видами економічної діяльності. Водночас важливо бачити спільність цілей у формуванні такого регулятивного механізму – їх спрямованість на те, щоб використання інструментів і важелів державної економічної політики давали змогу підвищувати здатність національних економік конкурувати на світових ринках.

Таблиця 1

Показники діяльності підприємницьких структур економіки України різних розмірів з виділенням промислового сектора*

Всі підприємства				Тип підприємства за розмірами											
				Велике				Середнє				Мале			
2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Загальна кількість підприємств, що здійснюють економічну діяльність, тис. од.															
393,3	341,0	343,4	306,4	0,66	0,50	0,42	0,38	18,9	15,9	15,2	14,9	373,8	324,6	327,8	291,1
(% від загальної кількості)															
100	100	100	100	0,2	0,1	0,1	0,1	4,8	4,7	4,4	4,9	95,0	95,2	95,5	95,0
В т.ч. у промисловості, тис. од.															
49,1	42,2	42,6	39,1	0,38	0,29	0,23	0,21	5,61	4,79	4,69	4,62	43,2	37,1	37,6	34,3
(% від загальної кількості)															
100	100	100	100	0,8	0,7	0,6	0,5	11,3	11,3	11,0	11,8	96,6	88,0	88,4	87,7
Загальний обсяг реалізованої продукції, млрд грн															
4050,2	4170,7	5159,1	6214,7	1717,4	1742,5	2053,2	2387,8	1662,6	1723,1	2168,8	2602,4	670,3	705,0	937,1	1224,6
Частка реалізованої продукції за розмірами підприємств, %															
100	100	100	100	42,4	41,8	39,8	38,4	41,0	41,3	42,0	41,9	16,6	16,9	18,2	19,7
Загальний обсяг реалізованої промислової продукції, млрд грн															
1473,1	1546,6	1887,5	2249,1	934,1	932,9	1078,2	1231,5	461,8	531,5	691,1	870,3	77,1	82,16	118,1	147,3
Частка реалізованої промислової продукції за розмірами підприємств, %															
100	100	100	100	63,4	60,3	57,1	54,8	31,4	34,4	36,6	38,7	5,2	5,3	6,3	6,5
Частка реалізованої промислової продукції у загальних обсягах реалізації, %															
36,4	37,1	36,6	36,2	54,4	53,5	52,5	51,6	27,8	30,8	31,9	33,4	11,5	11,7	12,6	12,0

* сформовано за [11; 12]

Сучасні науковці, аналізуючи зарубіжний досвід економічного розвитку, стверджують, що бурхливий розвиток промисловості і науково-технічного прогресу у розвинених країнах став можливим завдяки діяльності корпоративного сектору, що забезпечило акумулювання необхідних ресурсів (особливо інтелектуальних, “знанневих”) і ефективно їх використання для нарощування виробничого, технологічного і трудового потенціалу – як в межах корпорацій, так і в межах усієї країни [8–9]. Водночас малий та середній бізнес у будь-якій країні робить доволі суттєвий внесок у розвиток виробництва суспільних благ (зокрема, в країнах ЄС він становить переважачою кількість суб’єктів господарювання, створює 67 % робочих місць і забезпечує до 40–80 % ВВП) [10]. Доцільно проаналізувати внесок різних сегментів національної економіки і в Україні. Статистичні дані для такого аналізу систематизовано в таблиці 1. Зважаючи на те, що на статистику абсолютних показників впливають інфляційні процеси, які були значними в останні роки, важливо вірно

інтерпретувати статистичні дані. Для цього було розраховано відносні показники; вони показують частку у загальному результаті кожної із груп виділених підприємств.

Із таблиці видно, що внесок великого бізнесу у загальні результати діяльності промислового сектора національної економіки протягом 2013–2016 років змінився на користь середнього і малого бізнесу – у цих групах промислових підприємств обсяги реалізації продукції склали відповідно 38,7 % та 6,5 % від загальної кількості реалізованих усіма промисловими підприємствами (проти 31,4 % і 5,2 % у 2013 р.). А частка великого бізнесу зменшилась за цей період із 63,4 % до 54,8 %. При цьому в загальних обсягах реалізації усіх видів продукції (товарів, послуг) частка промислової продукції коливалась незначною мірою – деяке зростання (з 36,4 % до 37,1 % відбулось у 2014 році, а в наступні роки ця частка знову знизилась – до 36,6 % у 2015 р. і до 36,2 % у 2016 р. Перерозподіл випуску і реалізації промислової продукції відбувся в основному на користь середніх підприємств – динаміка обсягів реалізації продукції на великих промислових підприємствах була стабільно негативною – якщо у 2013 р. на великих підприємствах було реалізовано 54,4 % від загального обсягу реалізації продукції (робіт, послуг), то у 2016 р. – уже тільки 51,6 %. І навпаки, на середніх підприємствах ця частка зросла з 27,8 % у 2013 р. до 33,4 % у 2016 р. На малих підприємствах чіткої тенденції не простежується – у 2014–2015 рр. частка реалізації промислової продукції дещо збільшилась – до 12,6 %, а в 2016 р. – знову знизилась – до 12,0 %.

Такі тенденції отримують логічне пояснення, якщо порівняти їх із динамікою кількості підприємств різних типів розмірів за цей же період. Так, найбільші негативні зміни відбулись саме у сегменті великого бізнесу – кількість великих підприємств знизилась із 659 до 382, тобто – на 42 % від числа тих, що функціонували у 2013 р.; продовжують функціонувати 58 % підприємств. У промисловому секторі погіршення значніші – за цей період припинили функціонувати 46 %; продовжують свою діяльність 54 % підприємств із числа тих, що працювали у 2013 р. І найбільші втрати у секторі великого бізнесу відбулись у 2014 році, коли кількість діючих підприємств зменшилась на більш ніж 25 %. У малому і середньому бізнесі за чотири роки припинило свою діяльність близько 20 % підприємств; особливо значні погіршення у секторі малого підприємництва відбулись у 2016 р. – близько 10 % малих підприємств припинили свою діяльність в цьому році.

Зважаючи на те, що події останніх трьох років, пов'язані з агресивним протистоянням України з Російською Федерацією, зачепили більшою мірою підприємства, що свою господарську діяльність пов'язували з російськими ринками і російськими партнерами, можна констатувати факт, що значна частина підприємств, в т.ч. промислових, не змогла оперативним чином переорієнтуватись на інші ринки збуту. А це непрямим чином вказує на те, що у своїй діяльності вони не здатні створювати продукти, які були б конкурентоспроможними на ринках розвинених країн. І це стосується безпосередньо промислових підприємств, які випускають продукцію переважно проміжного споживання із низькою доданою вартістю. У таблиці 2 наведено показники, що характеризують відповідні аспекти діяльності підприємств різних розмірів у 2014–2015 рр. (за 2016 р. статистичні дані ще не оприлюднені).

Таблиця 2

Формування доданої вартості вітчизняними промисловими підприємствами різних розмірів

Показник	Всі підприємства		Тип підприємства за розмірами					
			Велике		Середнє		Мале	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Додана вартість за витратами виробництва підприємств, млрд грн	1700,9	2105,2	751,5	907,2	661,4	868,0	288,0	330,0
Частка доданої вартості за витратами виробництва підприємств, %	100	100	44,2	43,1	38,9	41,2	16,9	15,7
Додана вартість за витратами виробництва промислових підприємств, млрд грн	581,1	772,9	378,9	469,2	170,6	263,2	315,7	40,4
Частка доданої вартості у промисловості, %	100	100	65,2	60,7	29,4	34,1	5,4	5,2

*сформовано за [13]

Так, у промисловому секторі великі підприємства забезпечили у 2015 р. 60,7 % доданої вартості – проти 65,2 % у попередньому, 2014 році. Найбільш значне зрушення було у групі середніх підприємств – з 29,4 % до 34,1 %. У групі малих підприємств частка доданої вартості зменшилась, що свідчить про те, що їх продукція є менш інноваційною і забезпечує меншу прибутковість порівняно з іншими. При цьому малі промислові підприємства формують лише 5,2 % доданої вартості у промисловості. Це значно менше, ніж в цілому по малих підприємствах за усіма видами діяльності (відповідно, 15,7 %). І це є непрямим доказом того, що в промисловості більш конкурентоспроможними є великі підприємства, вони забезпечують 60,2 % виробленої продукції і 60,7 % доданої вартості. Тому є зрозумілим прагнення малих і середніх промислових підприємств до інтеграції – для збільшення своїх конкурентних можливостей.

У всьому світі найбільшу частку в створення доданої вартості вносять корпорації. У США вони складають основу господарювання, тому економіку цієї країни ще називають “корпоративною”. Завдяки оптимальному поєднанню малого, середнього і крупного бізнесу США є лідером за часткою створеного ВВП у світовому ВВП, лідером за зростанням конкурентоспроможності і продуктивності праці. Корпо-

ративний сектор цієї країни об'єднує близько 20 % суб'єктів господарювання, а його частка у загальному діловому обігу займає біля 90 %; частка чистого прибутку – майже 80 % від акумульованого усіма суб'єктами господарювання [34]. І це значно більше, ніж в Україні, що непрямим чином свідчить про недостатньо ефективне використання економічного потенціалу вітчизняного корпоративного сектору.

Загалом, сучасні тенденції розвитку світового економічного простору свідчать, що великі корпорації – власники виробничих та науково-технічних ресурсів – є найбільш ефективними та конкурентоспроможними на глобальному ринку. На думку провідних вітчизняних науковців, саме використання переваг великого бізнесу, створеного на основі консолідації капіталу через капіталізацію прибутку і нагромадження власності, у тому числі і шляхом її придбання за кордоном, дасть змогу українським компаніям витримувати конкуренцію на світових ринках [2]. До цього слід додати, що нагромадження власності (в даному контексті краще використати термін “нагромадження ресурсів”) має відбутися за тими ресурсними складовими, що здатні робити найбільший внесок у створення конкурентоспроможних на світовому ринку товарів. До таких складових в сучасному динамічному бізнес-середовищі належать, передусім, нематеріальні ресурси (у вигляді винаходів, ліцензій, інших прав на інтелектуальну власність). Вони мають особливе значення для високотехнологічних галузей, зокрема машинобудування, де темпи НТП є найбільшими порівняно із іншими секторами переробної промисловості. І невизначеність перспектив розвитку машинобудування в Україні за існуючих тенденцій у галузі (а частка обсягу реалізації продукції машинобудування у загальному обсязі промислової продукції з кожним роком зменшується і за підсумками 2016 р. склала всього 6,0 %, зменшившись більш ніж удвічі проти 2007 року, коли вона становила 13,7 %) [14], проявляється у відсутності інтересу стратегічних інвесторів у вкладання коштів в її модернізацію і розвиток. І це відображається на структурі інвестицій у вітчизняний промисловий сектор (табл. 3, складена за [15]).

Таблиця 3

**Машинобудування і харчова промисловість у структурі капітальних інвестицій
в промисловий сектор України**

Показник	Величина показника за роками			
	2013	2014*	2015*	2016*
Загальний обсяг капітальних інвестицій, млрд грн	247,9	204,1	238,2	326,2
– з них у промисловий сектор, млрд грн	101,9	82,7	86,3	108,6
– в т.ч. у переробну промисловість, млрд грн	43,0	41,0	41,3	55,0
– з них у машинобудування, млрд грн	6,45	5,47	6,28	7,17
– у харчову промисловість	14,9	13,5	13,6	16,9
Частка інвестицій в переробну промисловість із загального обсягу інвестицій, %	17,35	20,1	17,3	16,9
Частка інвестицій в машинобудування із загального обсягу інвестицій у промисловий сектор, %	5,97	6,6	7,3	6,6
Частка інвестицій в харчову промисловість із загального обсягу інвестицій у промисловий сектор, %	14,6	16,3	15,8	15,6

* без урахування тимчасово окупованих територій АР Крим, Севастополя і зони АТО

Як видно із даних таблиці, частка інвестицій у переробну промисловість (тобто ту, де створюється продукція кінцевого споживання, продукція з найбільшою доданою вартістю) в останні роки є доволі значною – близько 40 % (а в 2016 р. суттєво зросла – до 55 %). Проте в машинобудування спрямовується зовсім небагато – менше 7 % (лише в 2015 р. вона склала трохи більше – 7,3 %). При цьому, як видно із наведених даних, у машинобудування спрямовується вдвічі менше інвестицій, ніж у харчову промисловість – як у абсолютному, так і у відносному вимірі. І цей розрив ще збільшився у 2016 р. – частка інвестицій у машинобудування була меншою відповідної частки для харчової промисловості майже у 2,4 рази. Не применшуючи ролі харчової промисловості у задоволенні суспільних потреб, а також зважаючи на те, що харчова промисловість є завершальною ланкою АПК, якому пророкують в Україні найбільш потужний розвиток з огляду на природний потенціал (і це стимулює інвестиційні потоки в галузь), все ж необхідно усвідомлювати, що без розвитку машинобудування вітчизняна економіка втратить свій потенціал технологічного відродження назавжди.

Деякі зрушення у структурі інвестицій, сприятливі для машинобудування, намітились у 2014–2015 рр. – частка інвестицій у цю сферу промислового виробництва зростала, у 2014 році – до 6,6 %, а у 2015 р. ще на 14,8 % проти попереднього – до 7,3 %. Однак у 2016 р. ця частка знову знизилась – до 6,6 %. І хоча у абсолютному вимірі капітальні інвестиції у машинобудування в 2016 р. зросли більше, ніж на 890 млн. грн., що є позитивним для відновлення темпів технологічного оновлення галузі, проте це вкрай мало. При цьому інвестиційна політика має містити чіткі преференції у напрямі розвитку високотехнологічного сектора машинобудування – де виготовляється продукція із високою доданою вартістю. В Україні ж, як свідчать статистичні дані, у сферу виробництва високотехнологічної продукції (виробництво комп'ютерів, електронної

та оптичної продукції) йде лише 3–7 % капітальних інвестицій, причому в останні два роки має місце зменшення цієї частки майже удвічі порівняно з попередніми роками [15]. І це може означати, що стратегічні інвестори не вважають перспективним вкладення коштів у розвиток таких підприємств – через, очевидно, їх низьку конкурентоспроможність на світових ринках. Однак для підтримання і розвитку науково-технічного потенціалу України галузь машинобудування має розбудовуватися у напрямі збільшення кількості підприємств, що належать до вищого технологічного укладу, де формується більша частка доданої вартості. І саме в цьому напрямі мають відбуватися структурні зміни в економіці. Тим більше, що інноваційний потенціал для їх здійснення існує – про це свідчить статистика реєстрації об'єктів промислової власності (табл. 4). Статистичні дані засвідчують, що заявок на реєстрацію принципово нових зразків промислової продукції, які можна було б кваліфікувати як винаходи, в останні три роки стає все менше, причому тенденція доволі стійка. Так, у 2014 р. було заявок на 10,8 % менше, ніж у 2013 р., у 2015 – на 7,3 %, у 2016 – на 8,9 %. За аналогічної тенденції стосовно кількості заявок на корисні моделі і промислові зразки у 2014–2015 рр., у 2016 р. їх число зросло – відповідно на 10,8 і 10,6 %. Беручи до уваги те, що на погіршення статистичних даних вплинули події на Півдні і Сході України, нами зроблено висновок, що винахідницька діяльність більшою мірою зосереджується на модифікації і вдосконаленню прототипів (корисні моделі), кількість яких вдвічі перевищує кількість заявок на винаходи [17]. А найбільша частка заявок (майже 70 % від усієї кількості) належить товарним знакам; це непогано і свідчить про активність національних заявників у закріпленні своєї першості у роботі з ринком – як стосовно пропонуваного на ньому товарів, так і послуг, причому кількість заявок також зросла у 2015 р. – на 9,1 % [16].

Таблиця 4

Надходження заявок на об'єкти промислової власності в Україні

Об'єкт промислової власності	Кількість за роками, од.				2016/до 2015, %
	2013	2014	2015	2016	
Усього	53767	44146	47819	51559	107,8
Винаходи	5418	4814	4495	4095	91,1
Корисні моделі	10175	9384	8620	9557	110,8
Промислові зразки	3778	2664	2080	2302	110,6
Знаки для товарів і послуг	34393	27280	32621	35605	109,1

Найбільша кількість заявок, поданих національними заявниками у 2016 році, традиційно належить до напрямів “Хімія” і “Машинобудування” (21,5 % та 21,9 %, відповідно); 15,3 % заявок – до напрямку “Прилади”. Серед заявок за напрямом “Машинобудування” переважають такі галузі: “Спеціальні машини” (23,1 %), “Двигуни, насоси турбіни” (18,8 %), “Металорізальні верстати” (14,7 %), “Термічне виробництво та прилади” й “Транспорт” (майже 12,9 % та 12,2 %). За напрямом “Хімія” переважають галузі “Лікарські препарати” (18,5 %), “Харчова хімія” (16,5 %), “Матеріали, металургія” (15,2 %) та “Хімічна сировина” (11,0 %) [16]. Тобто, статистика засвідчує, що у 2016 р. відбулись позитивні зрушення у створенні об'єктів промислової власності, – нематеріальні ресурси активніше втілюються у нематеріальні активи і це може стати основою для розвитку промислових підприємств – як малого й середнього бізнесу, так і корпоративного сектору національної економіки.

Висновки. Таким чином, в процесі структурно-динамічного аналізу діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання різних розмірів виявлено негативні тенденції у співвідношенні внесків малого, середнього і великого бізнесу в загальні економічні результати – суттєво зменшився вклад великих підприємств у загальні обсяги реалізації продукції, спостерігається стійка тенденція до зменшення частки промислової продукції у загальному її обсягу. Інвестиційні процеси також мають негативну тенденцію – зменшується частка капітальних інвестицій у розвиток високотехнологічних галузей (машинобудування), першочергова увага надається розвитку підприємств харчової промисловості, які здійснюють первинну переробку сільськогосподарської продукції. Це консервує аграрно-сировинний статус національної економіки, який властивий відсталім країнам. Однак в умовах глобалізації конкурентоспроможними можна назвати лише ті економіки, які містять значну кількість високотехнологічних підприємств. Тому розвиток таких підприємств має бути пріоритетним при структурній перебудові національної економіки. Тим більше, що статистика об'єктів промислової власності України за останні роки засвідчує її достатній інтелектуальний потенціал для розвитку наукомістких підприємств, в т.ч. – машинобудування. Результати дослідження вказують на необхідність здійснення структурних змін у промисловому секторі національної економіки, що повинно знайти відображення у інструментах регулювання економічних процесів на інституційному рівні. Аналіз дієвості існуючих інструментів державної економічної політики з погляду нарощування конкурентоспроможності національної економіки і визначено предметом наступних досліджень.

Література

1. Амоша А. И. Неиндустриализация и новая промышленная политика Украины / А. И. Амоша, В. П. Вишневыский, Л. А. Збарзская // Економіка промисловості. – 2012. – № 1–2 (57–58). – С. 3–36.

2. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: монографія. У 2 ч. Ч. 2 / за ред. В. М. Гейця, А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 273 с.
3. Мансуров І. Г. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки : монографія / І. Г. Мансуров. – Київ : НДЕІ, 2011. – 655 с.
4. Бондаренко С. С. Використання концепції постійного вдосконалення в управлінні промисловим підприємством : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / С. С. Бондаренко. – Луганськ, 2014. – 221 с.
5. Ігнат'єва І. А. Методологічні підходи щодо формування концептуальної моделі стратегічного управління промисловим підприємством / І. А. Ігнат'єва // Економіка і держава. – 2006. – № 2. – С. 44–48.
6. Михальченко Г. Г. Перспективи розвитку машинобудівних підприємств в умовах невизначеності / Г. Г. Михальченко / Вісник Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. 8. – С. 530–534.
7. Сотніков А. Сучасний стан машинобудівної галузі України та перспективи впровадження прогресивних систем управління / А. Сотніков // Економічний аналіз. – 2013. – Вип. 12, ч. 4. – С. 60–64.
8. Пороховский А.А. Корпоративный облик Америки: тенденции обновления / А. А. Пороховский // США и Канада: экономика, политика, культура. – 2005. – № 2. – С. 4.
9. Мильнер Б. Крупные корпорации – основа подъема и ускорения развития экономики / Б. Мильнер // Вопросы экономики. – 1998. – № 9. – С. 74.
10. Audretsch D. Annual report on EU Small and Medium-Sized Enterprises / D. Audretsch, R. van der Horst, T. Kwaak, R. Thurik [Electronic recourse]. – Mode of access: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2008/>
11. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/osp_u/osp_u/htm
13. Додана вартість за витратами виробництва підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/fin/dvvp/dvvp_2015_u/htm
14. Обсяги реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp/orp_u/orp0517.html
15. Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності у 2010–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e_bez.htm
16. Промислова власність у цифрах за 2016 р. Державна служба інтелектуальної власності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/promvlas.html> (дата звернення 30.04.2017).
17. Стадник В. В. Нематеріальні ресурси в реалізації стратегії розвитку промислових корпорацій / В. В. Стадник, В. О. Мукомела-Михалець // Бізнес Інформ. – 2017. – № 2. – С. 341–347.

References

1. Amosha A. Y. Neoindustrializatsiya i novaya promyshlennaya politika Ukrainy / A. Y. Amosha, V. P. Vyshnevskyy, L. A. Zbarazskaya // Ekonomika promyslovosti. – 2012. – № 1–2 (57–58). – S. 3–36.
2. Priorytety natsionalnogo ekonomichnogo rozvytku v konteksti hlobalizatsiynykh vyklykiv: monohrafiya u 2 ch. CH. 2 / za red. V. M. Heysya, A. A. Mazaraki. – K. : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2008. – 273 s.
3. Mantsurov I. H. Instytutsiynе planuvannya v systemi derzhavnoho rehulyuvannya ekonomiky : monohrafiya / I. H. Mantsurov. – Kyiv : NDEI, 2011. – 655 s.
4. Bondarenko S. S. Vykorystannya kontseptsiyi postiyynoho vdoskonalennya v upravlinni promyslovym pidpryyemstvom : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04 / S. S. Bondarenko. – Luhansk, 2014. – 221 s.
5. Ihnatyeva I. A. Metodolohichni pidkhody shchodo formuvannya kontseptualnoyi modeli stratehichnoho upravlinnya promyslovym pidpryyemstvom / I. A. Ihnatyeva // Ekonomika i derzhava. – 2006. – № 2. – S. 44–48.
6. Mykhalchenko H. H. Perspektyvy rozvytku mashynobudivnykh pidpryyemstv v umovakh nevyznachenosti / H. H. Mykhalchenko / Visnyk Mykolayivskoho nats. universytetu im. V. O. Sukhomlynskoho. – 2015. – Vyp. 8. – S. 530–534.
7. Sotnikov A. Suchasnyy stan mashynobudivnoyi haluzi Ukrayiny ta perspektyvy vprovadzhennya prohresyvnykh system upravlinnya / A. Sotnikov // Ekonomichnyy analiz. – 2013. – Vyp. 12, ch. 4. – S. 60–64.
8. Porokhovskyy A. A. Korporatyvnyy oblyk Ameryky: tendentsyy obnovlenyya / A. A. Porokhovskyy // SSHA y Kanada: ékonomyka, polytyka, kultura. – 2005. – № 2. – S. 4.
9. Mylner B. Krupnye korporatsyy – osnova podema y uskorenyya razvytyya ékonomyky / B. Mylner // Voprosy ékonomyky. – 1998. – № 9. – S. 74.
10. Audretsch D. Annual report on EU Small and Medium-Sized Enterprises / D. Audretsch, R. van der Horst, T. Kwaak, R. Thurik [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2008/>
11. Obsyah vyroblenoyi produktsiyi (tovariv, posluh) pidpryyemstv za yikh rozmiramy za vydamy ekonomichnoyi diyalnosti [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

12. Pokaznyky strukturnoyi statystyky po subyektakh hospodaryuvannya z rozpodilom za yikh rozmiramy [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/osp_u/osp_u/htm
13. Dodana vartist za vytratamy vyrobnytstva pidpryyemstv za yikh rozmiramy za vydamy ekonomichnoyi diyalnosti [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/fin/dvvvp/dvvvp_2015_u/htm
14. Obsyahy realizovanoi promyslovyoi produktsiyi (tovariv, posluh) za vydamy ekonomichnoyi diyalnosti [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp/orp_u/orp0517.html
15. Kapitalni investytsiyi za vydamy promyslovyoi diyalnosti u 2010-2015 rr. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e bez.htm.
16. Promyslova vlasnist u tsyfrakh za 2016 r. Derzhavna sluzhba intelektualnoyi vlasnosti Ukrainy [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sips.gov.ua/ua/promvlas.html>
17. Stadnyk V. V. Nematerialni resursy v realizatsiyi stratehiyi rozvytku promyslovykh korporatsiy / V. V. Stadnyk, V. O. Mukomela-Mykhalets // *Biznes Inform.* – 2017. – № 2. – S. 341–347.

Надіслана/Written: 19.04.2017 р.
Надійшла/Received: 24.04.2017 р.
Рецензент: д.е.н., проф. О. О. Орлов